

POVIJEST ČITAONICE U JASTREBARSKOM

HISTORY OF THE READING ROOM IN JASTREBARSKO

Vesna Špac
Šumarski institut Jastrebarsko
vesnas@sumins.hr

UDK / UDC 027.9(497.5Jastrebarsko)(091)
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 11. 2. 2004.

Sažetak

Narodna čitaonica u Jastrebarskom osnovana je 1872. i s prekidima radi sve do danas. Sačuvani su izvorni dokumenti o osnivanju Čitaonice (rukopisna pravila iz 1872., tiskana pravila iz 1873. i 1901.), koji reguliraju članstvo, upisninu i članarinu, radno vrijeme Čitaonice, način posudbe knjiga i časopisa iz knjižnice Čitaonice, financiranje i organizaciju rada Čitaonice i dr. Na temelju tih dokumenata, kao i dokumenata drugih jaskanskih društava toga vremena, koji donose najviše podataka o radu Čitaonice, članovima, aktivnostima i djelomično o knjižnom fondu, te onih u privatnim zbirkama pojedinih Jaskanaca, opisan je ustroj i rad Čitaonice. Danas Narodna knjižnica i čitaonica radi u sklopu Centra za kulturu Jastrebarsko.

Cljučne riječi: čitaonice, Jastrebarsko

Summary

Public reading room in Jastrebarsko was established in 1872 and has been working until today. The original documents concerning the establishing of the Reading Room Jastrebarsko (the manuscript of Rules from 1872, the printed version of Rules from 1873 and 1901) have been preserved, regulating issues such as membership, registration and membership fee, working hours of the Reading Room, the method of books and periodicals loan, the financing and organization of the Reading Room activities. The structure and activities of the Reading Room Jastrebarsko have been described based on these, as well as other documents dating from the same period and offering information on the Reading Room's members, activities and partly its book collection, and also based on some documents kept in private collections in Jastrebarsko area. Today, Public Library and Reading Room Jastrebarsko are part of the Jastrebarsko Cultural Centre.

Keywords: reading rooms, Jastrebarsko

Uvod

Kako bi se pokrenuo društveni, kulturni i sportski život, u Jastrebarskom se u drugoj polovici 19. stoljeća te u prvim desetljećima 20. stoljeća osnivaju različita društva. Osnovano je Društvo Jastrebarske čitaonice (1872.), Pjevačko društvo "Javor", Hrvatski klub koturaša "Jastreb" (kasnije Koturaško društvo "Hrvatski Jastreb") (1902.), Dobrovoljno vatrogasno društvo Jastrebarsko (1889.), Gombaško društvo "Hrvatski Sokol" (1923.), Dobrovoljno kazališno društvo, Jastrebarsko tamburaško društvo i dr. Kao osnivači ili inicijatori osnivanja većine tih društava spominju se jaskanski trgovišni bilježnik i posjednik Stjepan Valenteković, učitelj Luka Vranko, dr. Ivan Rendulić i dr.

Povijest jaskanske Čitaonice rekonstruirana je na temelju izvornih dokumenata o njezinom osnivanju, ponajprije rukopisnih i tiskanih pravila (1872., 1873. i 1901.), te izvornih dokumenata drugih jaskanskih društava. Većina podataka i dokumenata korištenih u ovom radu dobivena je susretljivošću Jaskanaca, koji su ih u svojim privatnim arhivima sačuvali kao dio povijesti i tradicije ili kao osobne uspomene. Posebno valja istaknuti doprinos Vladimira Karasa, koji je omogućio pristup dokumentaciji DVD-a Jastrebarsko i svojoj osobnoj zbirci starih dokumenata, fotografija i pozivnica, te Nina Škrabea, koji je bio prvi izvor podataka i spona koja je omogućila da se sve istraženo poveže u cjelinu. Korisni su podaci dobiveni i od nekadašnjeg tajnika Čitaonice Franje Šujstera.

Osnivanje čitaonice u Jastrebarskom

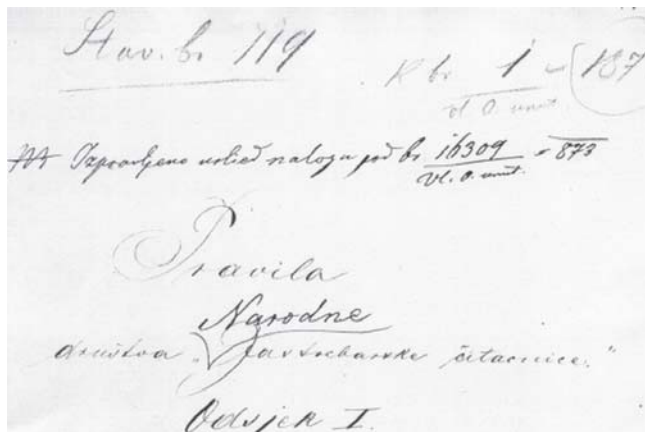
Dana 1. studenoga 1872. *množina gradjanah* održala je sastanak i donijela odluku o osnivanju narodne čitaonice po uzoru na druga, veća mjesta u Hrvatskoj. O tome svjedoče zapisi Vilima Šubića, kroničara događanja u Jastrebarskom s kraja 19. i prve polovice 20. st., koji kaže da je "Narodna čitaonica zasnovana 1. studena 1872. na poticaj Stjepana Valentekovića, bilježnika, koji je iste godine izabran bio za tu čast kao domaći sin. Prvim predsjednikom čitaonice izabran bijaše Josip Fink, providnik vlasteli, a tajnikom izabran bješe Stjepan Valenteković, koji je bio i duša Čitaone te je mjesto kroz 25 godinah točno i savjesno i time skopčane dužnosti vršio."¹ Uz predsjednika Josipa Finka i tajnika Stjepana Valentekovića, izabrani su još potpredsjednik Franjo Šutej i blagajnik Žiga Pollak, te ostali članovi privremenog odbora: Josip Jogunić, Franjo Horvat, Valentin Lenac, Jakob Sulla, Joso Šepić, Luka Vranko, Franjo Merker, Stjepan Senčić, Ivan Falkner, Joso Majhofer i Stjepan Kovačić. Već 13. studenoga 1872. članovi odbora izradili su nacrt *Pravila društva Narodne jastrebarske čitaonice*² (Slika 1), a do kraja godine, iznajmivši prostorije u kući Ivana Falknera,³ započeli su i s nabavom inventara. Lončarić navodi da je

¹Šubić, Vilim. Fotokopija izvornog dokumenta. Privatna zbirka Vladimira Karasa.

²Pravila društva Narodne jastrebarske čitaonice. HDA, fond UZV 13-4 16027/55223/1895.

³S vremenom je zakup proširen na cijelu kuću: "Godine 1876. upravni je odbor prihvatio ponudu Zastupstva trgovišta Jastrebarsko i uzeo u zakup cijelu kuću broj 69, kojom je raspolagala općina, a to je zgrada gdje se danas nalazi Centar za kulturu i knjižnica Jastrebarsko. Godišnja zakupnina za taj prostor iznosila je 500 forinti. Godine 1905. izvršen je popravak zgrade, na trošak trgovišta, i dograđena je plesna dvorana. Nju je 1922. godine odbor čitaonice dao oslikati u narodnom stilu, a članice društva Hrvatska žena poklonile su čitaonici zastor s narodnim motivima za pozornicu." Vidjeti: Škrabe, Nino. Dobrovoljno vatrogasno društvo Jastrebarsko : 1889.–1997. Jastrebarsko : DVD Jastrebarsko, 1997. Str. 29-35.

kupljen i klavir, a sve iz pozajmica članova odbora. Stjecanjem prihoda, društvo je vraćalo pozajmice.⁴

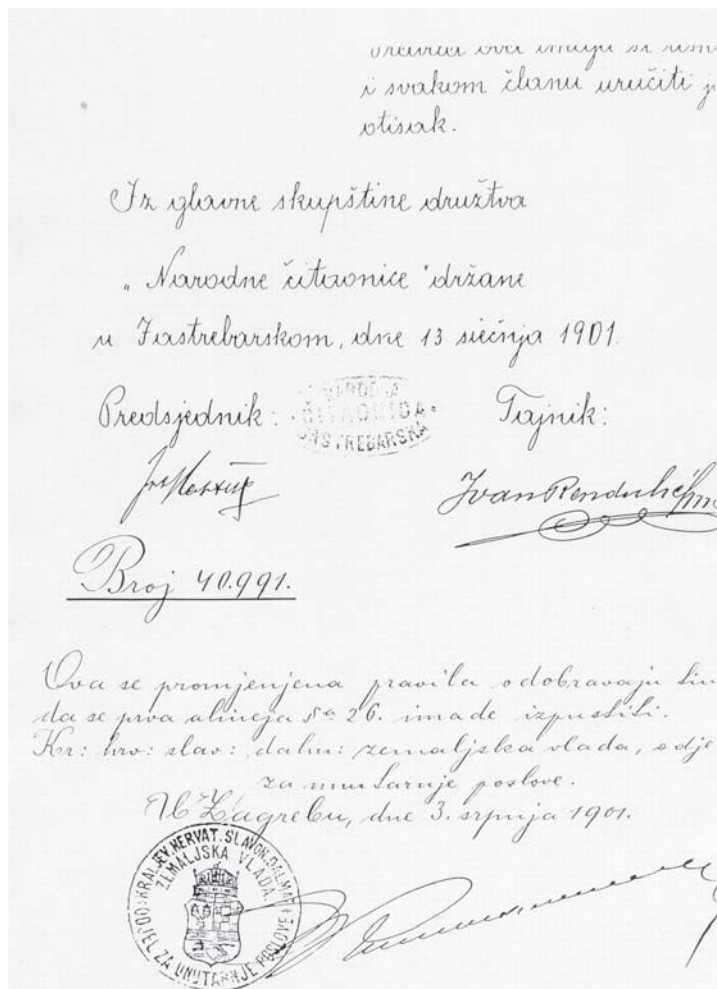

Slika 1. Početna stranica rukopisa pravila iz 1872. godine

Na glavnoj skupštini društva koja je, zajedno sa svečanim otvorenjem društvenih prostorija, održana 26. siječnja 1873., prihvaćena su predložena pravila te, u skladu s njima, izabran odbor. Članovi tog odbora bili su ujedno i utemeljitelji društva. Kad ih je odobrio Odjel za unutarnje poslove Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, pravila su tiskana 1873. u tiskari Ivana Prettnera u Karlovcu pod naslovom *Pravila društva čitaonice u Jastrebarskom*⁵ (na oмотu), odnosno *Pravila društva Jastrebarske čitaonice* (na naslovnoj stranici).

⁴Prihodi su pristizali i od prostorija koje je Društvo davalo u podzakup ugostiteljima. Hotelijer Milutin Medur, koji je 1906. preuzeo vođenje gostionice, uredio je, uz odobrenje odbora Čitaonice, kinematograf s električnim pogonom i rasvjetom u većoj, plesnoj dvorani. Vidjeti: Lončarić, Zdenko. Iz prošlosti Hrvatske čitaonice u Jastrebarskom. // Kaj 1/2(1975), 179.

⁵Pravila društva Jastrebarske čitaonice. Karlovac : I. Prettner, 1873.

Slika 2. Zadnja stranica pravila iz 1901. godine s pečatom i potvrdom o njihovu službenom prihvaćanju

Godine 1901. Čitaonica mijenja ime u Narodna čitaonica te izdaje nova *Pravila društva Narodne čitaonice*⁶ u znatno suvremenijoj inačici hrvatskog jezika. Pravila su prihvaćena na glavnoj skupštini 13. siječnja 1901., a 3. srpnja iste godine službeno ih je odobrio grof Khuen Hedervary (Slika 2). U ime glavne skupštine, potpisali su ih predsjednik Josip Matšek i tajnik Ivan Rendulić.

⁶Pravila društva Narodne čitaonice. 1901. HDA, fond UZV SP 119/1901.

Ustroj i rad Čitaonice

O ustroju i radu Čitaonice saznajemo iz spomenutih dokumenata – *Pravila društva Jastrebarske čitaonice* (1873.) i *Pravila društva Narodne čitaonice* (1901.). Oba su podijeljena u tri odsjeka: Svrha i sredstva čitaonice, Članovi čitaonice, njihove dužnosti i prava te Gospodarstvo društva čitaonice.

Prema pravilima iz 1873., Čitaonica je osnovana kako bi podupirala narodnu književnost, umjetnost i njegovala društvenost te su se stoga nabavljale dobre knjige, naročito knjige suvremene hrvatske književnosti i dnevne novine na više jezika, ali i priređivali koncerti, recitali, tombole, plesovi itd. Određeno je radno vrijeme – prostorije su bile otvorene svakim danom od 8 do 22 sata.

Članom Čitaonice mogla je postati svaka pismena osoba bez obzira na mjesto prebivanja, a članovi su bili podijeljeni na: *utemeljiteljne* (koji su svojim stalnim novčanim priložima potpomagali rad Čitaonice plaćajući 10 forinti upisnine i 12 forinti godišnje članarine), *podupirajuće* (koji su plaćali 2 forinte upisnine i 8 forinti godišnje članarine) te *počasne* članove tj. “osobe koje se odlikuju zaslugami za hrvatski narod, trgovište Jastrebarsko ili za ovu čitaonicu”,⁷ koje nisu plaćale upisninu i članarinu. Rok za plaćanje članarine bio je “uredno svake četvrt godine naprvo, i to onog 1. mjeseca, a tako i onog 1. one četvrtine, kad čitaonica oživi. Izvanjski članovi plaćaju 14 danah kašnje svoj prinesak”.⁸ Neplaćanje članarine bez pismenog odustajanja od članstva povlačilo je sudsku tužbu za utjerivanjem duga i isključivanjem iz članstva. Lončarić navodi da su među značajnijim počasnim članovima Čitaonice bili biskup Josip Juraj Strossmayer (prihvaćen aklamacijom 9. srpnja 1876.), književnik Ljubo Babić-Gjalski (od 1924. godine), ravnajući učitelj i dugogodišnji predsjednik društva Ivan Rendulić (u povodu proslave pedesetogodišnjice osnutka Čitaonice), liječnik i županijski fizik Franjo Stipan (dugogodišnji tajnik i knjižničar društva), Matija Zupčić (koji je za vrijeme rata uspio sačuvati društvo i fond knjižnice) i dr.⁹

Svaki se član mogao služiti časopisima i knjigama u Čitaonici, ali je “... vlastan takodjer iz knjigohrane pojedine svezke kući ponieti, nu mora u zapisniku, u tu svrhu izloženom, dan primljene knjige svojim podpisom potvrditi, a istu najdalje za četrnaest danah povratiti.”¹⁰ Članovi su u *knjigu željah* mogli upisati koju bi knjigu željeli da se nabavi.

Utemeljiteljni članovi, kao vlasnici sveg imetka, jedini su imali pravo sudjelovati u radu upraviteljstva i glavne skupštine te biti birani na neku od funkcija društva. Od navedenih funkcija, posebice se navode zaduženja tajnika i blagajnika. Tako je tajnik, osim vođenja zapisnika, bio zadužen i za sve pisarske poslove vezane uz rad Čitaonice, a blagajnik je primao upisnine, članarine i donacije, vodio knjigu prihoda i rashoda te podnosio polugodišnje i godišnje financijsko izvješće glavnoj skupštini. Uz to je odbor zapošljavao podvornika koji je morao biti pismen i pouzdan, a koji je za svoj rad primao mjesečnu plaću.

Glavnu skupštinu činili su svi utemeljiteljni članovi. Skupština se sastajala dva puta godišnje (u lipnju i prosincu), a zadaci su joj bili: biranje predsjednika,

⁷Pravila društva Jastrebarske čitaonice, čl. 6, str. 4.

⁸Isto, čl. 7, str. 4.

⁹Lončarić, Zdenko. Nav. dj., str. 179.

¹⁰Pravila društva Jastrebarske čitaonice, čl. 9, str. 5.

potpredsjednika, odbornika, tajnika i blagajnika na godinu dana, rasprava o financijskom izvješću, određivanje tročlane grupe za pregledavanje računa te utvrđivanje prihoda od igara i zabava, sklapanje ugovora o najmu prostora, mijenjanje ili ispravljavanje društvenih pravila. Kako bi se skupština mogla održati, moralo je biti prisutno više od polovice članova, a za donošenje odluka trebala je natpolovična većina prisutnih članova. Tajnik je morao voditi zapisnik koji je, uz njega, još potpisivao predsjednik i dva člana skupštine.

Upraviteljstvo se sastojalo od predsjednika, potpredsjednika, tajnika, blagajnika i devet odbornika. Članom upraviteljstva mogli su biti samo utemeljiteljni članovi sa stalnim obitavalištem u Jastrebarskom. Bavili su se nabavnom politikom Čitaonice, određivali kada će se i koje aktivnosti odvijati u prostorijama Čitaonice, primali su i otpuštali članove, bavili se prepirkama članova itd. Upraviteljstvo je formiralo tri odsjeka s po tri odbornika radi rješavanja pitanja financija, nabave knjiga i časopisa te organiziranja zabavnih aktivnosti. Članovi 'financijskog' odsjeka upravljali su imovinom Čitaonice (pregledavali su mjesečne blagajničke račune, prihode i rashode, plaćali najamnine i troškove održavanja priredbi te ubirali prihode od iznajmljivanja prostorija drugim društvima za održavanje koncerata, plesova, priredbi i sl.). Članovi 'književnog' odsjeka bavili su se nabavnom politikom Čitaonice i obavljali poslove knjižničara. Brinuli su o redovitosti vraćanja knjiga, čuvanju postojećeg fonda i nabavi novih knjiga i časopisa na *više jezika*. Posao zabavnog odsjeka bio je organiziranje plesova, koncerata, tombola, kazališnih predstava, društvenih sastanaka, plesne škole i sličnih manifestacija. Osim toga, odlučivali su o tome kome će se i u koju svrhu iznajmiti prostorije Čitaonice (Slika 3).

Slika 3. Pozivi na kulturna događanja u Čitaonici

Pravilima je još definirano postupanje s imovinom Društva u slučaju da zapadne u teškoće ili se ugasi. U slučaju teškoća, Čitaonicu je moglo preuzeti najmanje 10 članova, uz uvjet podmirivanja duga i zadržavanja funkcije Čitaonice. Ako to ne bi bilo moguće, i “kada bi pako po nezgodi budi kojoj ovaj zavod ipak prestao, to knjižnica čitaonička ima pripasti Jastrebarskoj školskoj knjižnici, a ostala čista imovina neka dopadne siromašnoj ovomjestnoj školskoj dieci za nabavu školskih knjigah.”¹¹

Pravila iz 1901. razlikuju se od onih iz 1873. po tome što se glavna skupština mora sastajati samo jednom godišnje, u siječnju, a upravljajući odbor (dotadašnje upraviteljstvo) bira se na jednu, umjesto na tri godine, i to pismenim glasovnicama. Promijenjen je i broj članova upravljajućeg odbora: uz predsjednika, potpredsjednika, tajnika i blagajnika, tu je još 7 odbornika, umjesto 9 dotadašnjih. Upravljajući odbor preuzima zaduženja odbora Upraviteljstva, pa se, između ostalog, bavi određivanjem “koji da se drže časopisi i beletristički listovi, koje da se nabavljaju knjige za knjižnicu na prijedlog knjižničara”,¹² odobravanjem korištenja prostorija Čitaonice za održavanje priredbi, upravljanje financijama i ukupnom imovinom te izvještavanjem glavne skupštine o tome, sklapanjem ugovora o najmu prostorija, obavljanjem inventure cjelokupne društvene imovine itd.

Članovi su podijeljeni u četiri skupine s utvrđenim iznosima upisnine i članarine: *utemeljiteljni članovi* uplaćuju 100 kuna kao temeljnu glavnicu, *redoviti članovi* 10 kuna upisnine i 16 kuna godišnje članarine, *podupirujući članovi* 4 kune upisnine i 12 kuna članarine, *izvanjski članovi* 4 kune upisnine i 8 kuna članarine, a *počasni članovi* nisu plaćali upisninu i članarinu. Kod utvrđivanja dužnosti tajnika navodi se da je on “ujedno i knjižničar, a da je knjižničaru dužnost da uredjuje knjižnicu, izdaje i prima knjige.”¹³

U primjerku Pravila iz 1901., koji se nalazi u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, ima dosta rukom naknadno unesenih izmjena koje se odnose na visinu upisnina i članarina te radno vrijeme Čitaonice. Dio teksta koji govori da je dužnost tajnika i obavljanje posla knjižničara prekršten je, što može značiti da je za posao knjižničara naknadno zaposlena druga osoba. Nažalost, nemamo točnih podataka o tome kada je (i je li uopće) zaposlen prvi ‘pravi’ knjižničar.

O Čitaonici u dokumentima drugih društava

Čitaonica je bila mjesto kulturnog okupljanja i središte svih važnijih događanja u Jastrebarskom te se stoga njeno djelovanje i događanja u njoj mogu rekonstruirati i na temelju izvornih dokumenata različitih društava (zapisnici, plakati, leci, fotografije, pozivnice za priredbe i koncerte u Čitaonici).

Značajni su izvori podataka zapisnici¹⁴ sa sastanaka Dobrovoljnoga vatrogasnog društva Jastrebarsko 1903.-1943. Vatrogasci su godinama tradicionalno održavali svoje plesove o Svijećnici u prostorijama Čitaonice što se vidi iz zapisnika iz 1909.,

¹¹Pravila društva Jastrebarske čitaonice, čl. 29, str. 11.

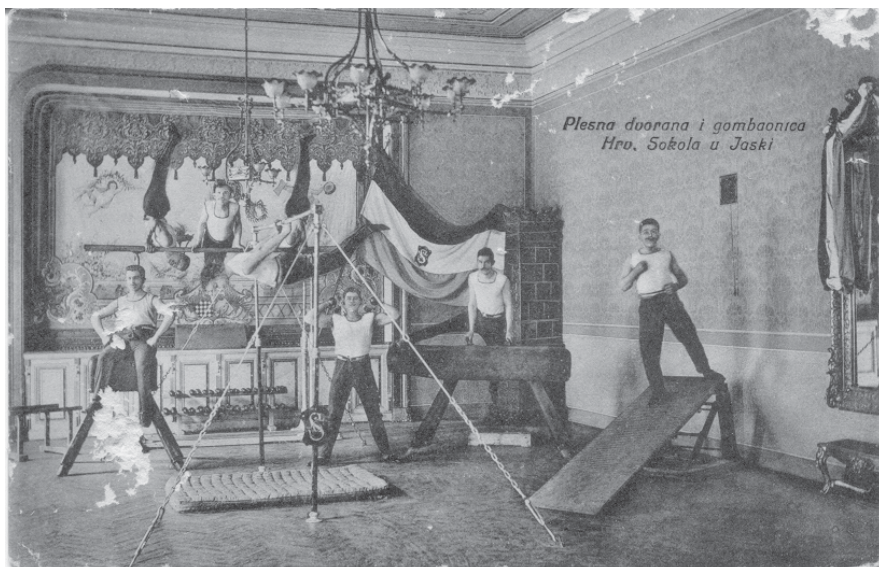
¹²Pravila društva Narodne čitaonice, čl. 22, str. 9.

¹³Isto, čl. 24, str. 11.

¹⁴Za potrebe ovog rada korištene su fotokopije zapisnika. Izvornici su pohranjeni u Državnom arhivu u Zagrebu, Opatička 29, ali nisu katalogizirani. Postoji zapisnik o predaji grade.

Dokumenti jaskanskog koturaškog kluba “Jastreb”¹⁷ pokazuju da su klupski sastanci, plesovi (Slika 4) i koncerti povodom različitih blagdana i obljetnica održavani u prostorijama Čitaonice. Članak 19 klupskih pravila iz 1903. navodi da se Klub može raspustiti dvotrećinskim izglasavanjem glavne skupštine “... ili ako ga oblast raspusti. U oba slučaja pripada društvena imovina ovomjestnoj Narodnoj čitaonici.”¹⁸

I gombaško društvo “Hrvatski Sokol” koristilo se prostorijama Čitaonice. U velikoj su dvorani bile postavljene sprave za vježbanje što se vidi iz fotografije/ razglednice iz 1923. s natpisom “Plesna dvorana i gombaonica Hrv. Sokola u Jaski” (Slika 5).¹⁹

Slika 5. Gombaonica u plesnoj sali Čitaonice

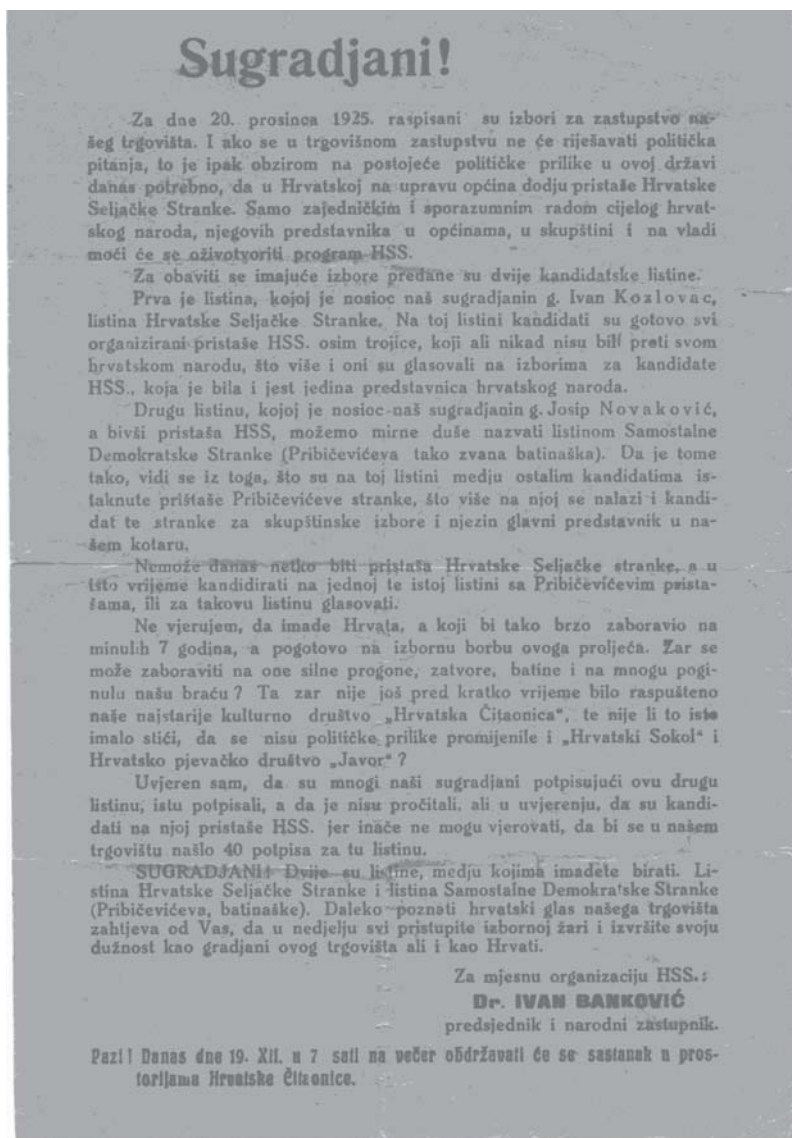
Na prijedlog društva “Braća Hrvatskog Zmaja”, Čitaonica je uputila dopis²⁰ svim jaskanskim društvima glede akcije podizanja spomenika hrvatskom književniku, Jaskancu Tomi Mikloušiću, 1923. godine.

¹⁷Dopisi (1902., 1903., 1904., 1923., 1929.), pozivi na plesove (1902., 1903., 1904., 1910.) i koncerte (1903., 1910.) te drugi izvorni dokumenti Kluba u kojima se spominje Čitaonica (1902.-1929.) nalaze se u privatnom arhivu.

¹⁸Pravila Hrvatskog kluba koturaša “Jastreb”. Rukopis iz 1903. godine nalazi se u privatnoj zbirci.

¹⁹Fotografija/razglednica nalazi se u privatnom arhivu.

²⁰Dokument u privatnom arhivu.

Slika 6. HSS-ov proglas s pozivom na izbore 1925. godine

U prosincu 1925., u prostorijama Čitaonice, Hrvatska seljačka stranka organizirala je predizborni skup povodom izbora zastupnika trgovišta jastrebarskog. Na pozivu (Slika 6) za taj skup HSS Jastrebarskog upozorava sugrađane "... na minulih 7 godina, a pogotovo na izbornu borbu ovog proljeća. Zar se može zaboraviti na one silne progone, zatvore, batine i na mnogu poginulu našu braću? Ta zar nije

još pred kratko vrijeme bilo raspušteno naše najstarije kulturno društvo Hrvatska čitaonica, te nije li to isto imalo stići, da se nisu političke prilike promijenile i Hrvatski Sokol i Hrvatsko pjevačko društvo Javor?²¹ Bilo je to u vrijeme Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i vladavine Pribičevićeve stranke, stranke batinaša. Što se točno dogodilo u tom razdoblju nije poznato, budući da se u dokumentima DVD-a Jastrebarsko spominje održavanje plesova i koncerata u Čitaonici u razdoblju kada bi ona trebala biti raspuštena. Isto tako, iz razgovora s tajnikom Čitaonice Franjom Šujsterom može se zaključiti da je ona radila cijelo vrijeme njegova tajnikovanja (1939.-1950.), dakle i u vrijeme Drugoga svjetskog rata. I tada je organiziran poneki ples, zabava ili koncert, nabavljena poneka knjiga i tako se pokušalo sačuvati Čitaonicu za neka bolja vremena.

Spominjanje Čitaonice u dokumentima drugih jaskanskih društava s vremenom je sve rjeđe jer se društva dobivanjem vlastitih prostorija osamostaljuju. Drugi je razlog taj što osnivači društava umiru ili se povlače iz aktivnog sudjelovanja u radu.

Narodna knjižnica i čitaonica Jastrebarsko

Od šezdesetih godina 20. stoljeća Čitaonica u Jastrebarskom nalazi se u sklopu Centra za kulturu Jastrebarsko pod nazivom Narodna knjižnica i čitaonica Jastrebarsko. Knjižni fond može se djelomično rekonstruirati iz sačuvanih inventarnih knjiga. U najstarijoj sačuvanoj inventarnoj knjizi upisano je 1.245 naslova i 68 naslova u dodatku. Nema podataka zašto je tih 68 naslova izdvojeno. Mada nisu upisivani datumi unosa ili nabave knjiga, prema starosti upisanog fonda može se zaključiti kako je sačuvan dio fonda Čitaonice. Godine izdavanja knjiga kreću se od 1812. (Voltaireova *Istorija Karla XII*) do 1956. godine. Potom je otvorena nova inventarna knjiga koja započinje s inventarnim brojem 1, a razlog je tome, čini se, pripajanje Čitaonice Centru za kulturu Jastrebarsko. Iz popisa knjiga u novoj inventarnoj knjizi vidi se da je najveći dio starih knjiga iz razdoblja Čitaonice izgubljen, uništen ili otuđen, npr., gore spomenuta Voltaireova knjiga. Opet se ne navode datumi upisa, ali se iz natpisa na naslovnoj stranici, potpisanog od strane tadašnjeg upravitelja, može zaključiti da se radi o šezdesetim godinama 20. stoljeća. Uz mali broj iznimaka, sve knjige upisane u novu inventarnu knjigu izdane su poslije Drugoga svjetskog rata. Datumi upisa knjiga unose se od inventarnog broja 1.064 (20. 6. 1961.) do 2.210 (24. 2. 1968.), a zatim ih opet nema sve do inventarnog broja 4.751 (9. 2. 1971.). Prateći datume upisa, vidi se da je postojao kontinuitet rada knjižnice, ali i da je tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća njezin rad bio gotovo simboličan. Na primjer, za godinu 1974. nema ni jednog zapisa. Zadnji je zapis u inventarnim knjigama iz ožujka 2001., a poslije toga se prešlo na digitalnu inventarnu knjigu i u njoj je do danas upisano 9.025 naslova.

Iz razgovora sa stanovnicima Jastrebarskog, može se zaključiti da je razlog tome moguće tražiti u neadekvatnosti tadašnjeg smještaja knjižnice u samo jednoj maloj prostoriji, ali i onodobnoj knjižničarki koja je vrlo često izostajala pa je knjižnica češće bila zatvorena nego otvorena. Dolaskom nove knjižničarke, Božene Jangić-

²¹Plakat s pozivom na skup 19. 12. 1925. nalazi se u privatnom arhivu.

Antonijević, 1991., knjižnica doživljava procvat (udeseterostručuje se nabava knjiga, knjižnica se seli u veće i adekvatnije prostorije, otvara se dječji odjel itd.).

Zaključak

Društvo Jastrebarske čitaonice osnovano je 1. studenoga 1872. Početni naziv *Jastrebarska čitaonica*, kako je službeno prihvaćeno, mijenja se krajem 1873. u *Narodna čitaonica jastrebarska*. Taj naziv zadržava sve do 13. siječnja 1901. kada se skraćuje u *Narodna čitaonica*. Od 17. siječnja 1909. do prestanka rada Društva šezdesetih godina 20. stoljeća postojala je pod nazivom *Hrvatska čitaonica*. Pripojenjem Centru za kulturu Jastrebarsko postaje *Narodna knjižnica i čitaonica Jastrebarsko*.

Od osnutka pa sve do Drugoga svjetskog rata, Čitaonica je bila mjesto okupljanja i značajnih događanja u društvenom i kulturnom životu Jastrebarskog, o kojima saznajemo uglavnom iz sačuvanih izvornih dokumenata drugih društava. Stagnacija u radu Čitaonice traje otada pa sve do početka devedesetih godina 20. stoljeća. Ne samo da zamire njezina društvena uloga okupljanja stanovnika Jastrebarskog u različitim povodima, već je i gotovo čitav knjižni i časopisni fond izgubljen, a sačuvani slabo obnavljan, o čemu svjedoče podaci u inventarnim knjigama. Unatoč značajnim promjenama u poslovanju Knjižnice posljednjih desetak godina, ne može se zanemariti činjenica da je vrijedna pisana baština prikupljena marom i ljubavlju brojnih pojedinaca nepovratno izgubljena. No, za nadati se da će buduće generacije pokazati više smisla za očuvanje vlastitih korijena, nego što su to pokazali njihovi roditelji.

LITERATURA

Dopis. Jastrebarsko : DVD Jastrebarsko, 1923. Fotokopija, DVD Jastrebarsko.

Dopis. Jastrebarsko : Narodna čitaonica, 1923. Privatna zbirka Vladimira Karasa.

Lončarić, Zdenko. Iz prošlosti Hrvatske čitaonice u Jastrebarskom. // Kaj 1/2(1975), 178-179.

Poziv na ples. Jastrebarsko, 1925. Plakat. Privatna zbirka Vladimira Karasa.

Pravila društva Narodne čitaonice. HDA fond UZV SP 119/1901.

Pravila društva Narodne jastrebarske čitaonice. Rukopis. HDA fond UZV 13-4 16027/55223/1895.

Pravila Hrvatskog kluba koturaša u Jastrebarskom. Rukopis. // Privatna zbirka Vladimira Karasa.

V. ŠPAC: POVIJEST ČITAONICE U JASTREBARSKOM

Pravila društva Jastrebarske čitaonice. Karlovac : I. Prettner, 1873.

Škrabe, Nino. Dobrovoljno vatrogasno društvo Jastrebarsko : 1889.–1997. Jastrebarsko : DVD Jastrebarsko, 1997.

Škrabe, Nino. Po dragome kraju. // Kaj 1/2 (1975), 85.

Šubić, Vilim. Fotokopija izvornog dokumenta. Privatna zbirka Vladimira Karasa.

Zapisnici. Jastrebarsko : DVD Jastrebarsko, 1903.-1943. (fotokopije).